

## Meet maar met mate

Ik was 28, had al mijn haar nog, toen ik mijn eerste praktijkgerichte onderzoeksbijdrage leverde: een serie van 11 Nederlandstalige artikelen voor Huisarts en Wetenschap over de (in)effectiviteit van acupunctuur. Het leverde interviews op met dagbladen, uitnodigingen voor congressen in Nederland en, bij mijn ouders, het besef dat je als arts nuttig kon zijn zonder patiënten te zien. Hoewel afkomstig van een universitaire afdeling, zou de artikelenserie goed gescoord hebben op de dimensie beroepspraktijk & samenleving van het hbo-brancheprotocol Onderzoek 2023-2028, de hoeksteen van het moderne hbo-research assessment. Ga maar na: 11 vakpublicaties, uitnodigingen voor congresbijdrages, interviews en publiek debat via landelijke en regionale dagbladen, clipje in een zes uurjournaal, slechts uit de achtuuraflevering verdrongen door een bosbrand in Frankrijk. Complotdenkers beweerden dat een acupuncturist die had aangestoken (grapje).

Het was 1988 en zonder het te beseffen was ik het toegepast medisch onderzoek ingestapt in een tijd waarin *research assessment* ingrijpend zou veranderen. En niet alleen in medisch onderzoek, zoals je kunt beluisteren diep in de fenomenale mega-podcast van Voskuils boek, *Het Bureau* (6650 minuten genieten!). Moet je nagaan, aan een afdeling Epidemiologie/ Gezondheidszorgonderzoek van een Nederlandse universiteit besluit een jonge hoogleraar in 1988 dat hij met zijn twee medewerkers 11 artikelen in het Nederlands gaat publiceren. Toen we, meebewegend op de nieuwe wind, probeerden een van de smaakmakendste stukken uit de serie in topblad The Lancet te krijgen, schreef de Britse redacteur ons: “..article is certainly a candidate for The Lancet..”, maar toen kwam het ‘however’. Publicatie ketste af op het standpunt van de Lancet dat het om een dubbelpublicatie ging. Ons protest dat slechts 5% van hun lezers het Nederlands machtig was mocht niet baten. Jammer voor de *internationale* doorwerking en het *internationale* debat, de mogelijke uitnodigingen uit verre landen, mijn citatiescore en (toekomstige) Hirsch-index. Maar welke Nederlandse huisarts leest de Lancet? Hadden we het moreel goede gedaan door te publiceren in een academisch kabouterblad? Maar wel eentje die goed gelezen werd door huisartsen, onze voornaamste doelgroep?

Vijfendertig jaar later. De HvA is ondertekenaar van de *Declaration of Research Assessment* (DORA) en van de [Coalition for Advancing Research Assessment \(CoARA\)](#), samen met 610 andere organisaties (19 februari 2024). Beide initiatieven zijn reacties op een losgeslagen en hypercompetitief beoordelingssysteem van onderzoekers en hun afdelingen, dat mij na 2015 ook persoonlijk raakte. Onderzoek werd tussen 1990 en 2020 slachtoffer van de wet van Goodhart die

zegt dat gebruik van proxy's menselijk gedrag zo kan veranderen dat de proxy zijn waarde verliest als middel om het werkelijke maatschappelijke doel te meten. Twee voorbeelden van zulke proxy's. Als jij mijn publicaties telt om mijn productiviteit te meten, verbaas je dan niet als ik een heleboel korte – en niet bijster interessante – stukken schrijf ('salamitactiek'). Als jij telt hoe vaak ik geciteerd word om mijn doorwerking te meten, verbaas je niet als ik met collega's elders afspraken maak over systematisch wederzijds citeren in citatiekartels.

Waren er gevolgen voor het onderzoek van dit eenzijdig meten van 'output' en 'impact'? Zeker! De replicatiecrisis in de wetenschap, maar ook modernere uitwassen zoals *paper mills*, de frauduleuze bedrijfjes die tegen betaling – eventueel door AI geschreven - neponderzoek met je naam erop aanbieden aan al dan niet serieuze tijdschriften. Zodat jij, als klant, een carrièrestap kunt maken of, in verre landen, een bonus van je werkgever in je zak steekt. Op langere termijn kan dat nare gevolgen hebben. Ik denk aan burgers die onderzoeksresultaten niet meer vertrouwen en zich verzetten tegen verstandige maatregelen tijdens pandemieën of klimaatcrises.

CoARA zet in op kwalitatieve beoordeling – via peer review – van onderzoek, onderzoekers en onderzoeksinstellingen, maar verbiedt het verantwoord aanvullend gebruik van kwantitatieve maten (scientometrics) gelukkig niet. Ondertekenaars, zoals de HvA, verplichten zich om hun methodes van research assessment te vernieuwen en te baseren op een gevarieerd scala van indicatoren. Het CvB verplicht zich middelen ter beschikking te stellen om een effectief systeem van peer review in het leven te roepen. Met bijbehorende training van personeel. Geen kleine taak! Maar diversiteit van producten staat praktijkgericht onderzoek op het lijf geschreven.

Er liggen mooie kansen om samen met de Vereniging Hogescholen, het lectoraat Doorwerking Praktijkgericht Onderzoek van Harry van Vliet en onze human resource afdeling het systeem voor erkennen en waarderen te hervormen richting nadrukkelijke waardering voor open scholarship-praktijken en team science. Team science rekent af met het soms ronduit kwetsende onderscheid tussen ondersteuners en 'alwetende' onderzoekers in het besef dat modern hoogkwalitatief onderzoek bijdrages van vele specialisten behoeft. CoARA kan het beoefenen van open scholarship een *boost* geven. Denk daarbij aan maximale transparantie door vroegtijdige (pre)registratie van hoogwaardige onderzoeksprotocollen en analyseplannen in het publieke domein. Denk aan documentatie en archivering, gericht op duurzame herbruikbaarheid (FAIR data), met respect voor privacy en security natuurlijk. Denk aan het inrichten van professionele onderzoeksondersteuning door (kwalitatieve) methodologen, statistisch geschoolde data scientists, zoekspecialisten, datastewards en privacy officers-onderzoek. Per faculteit of centraal geregeld, om

zo duurzame onderzoeksresultaten en -producten te maken, die hun weg vinden in onderwijs, onderzoek en de andere delen van onze maatschappij.

In *De Meetmaatschappij* adviseert Berend van der Kolk om slechts te monitoren in en na nauw overleg met hen die gemonitord (gaan) worden. Want het is natuurlijk wel fijn om voortgang te kunnen aantonen of te kunnen zien waar zaken stagneren. Niet om te bestraffen, maar om samen van te leren en te zoeken naar betere wegen. De wet van Goodhart ligt echter altijd op de loer. Monitoring veronderstelt vertrouwen. CoARA verafschuwt rankings. Wel overschat CoARA de zeer matige meeteigenschappen van (kwalitatieve) peer review. Zorgvuldige peer review kost zeeën van tijd en is gevoelig voor onbegrip en vooroordelen. Wat als je baas je onderzoek niet begrijpt of je als concurrent ziet, terwijl de wereld je onderzoek gebruikt en waardeert? Ga je dan 100 steunbrieven vragen? Of zijn (positieve) citaties, patenten en uitnodigingen om samen te werken voldoende?

Publinova en platforms zoals [ResearchEquals](#) en [Open Science Framework](#) zijn uitermate geschikt om onderzoeksproducten die gaandeweg ontstaan, concepten, meetinstrumenten, syntaxen etc. te publiceren, voor transparantie en voor anderen om van te leren en op verder te bouwen. Maar pas op dat je heel goede ideeën niet deelt met China, Iran, Rusland of Noord Korea, want dat vindt de AIVD niet leuk. Meer over kennisveiligheid een andere keer.

Gerben ter Riet, maart 2024